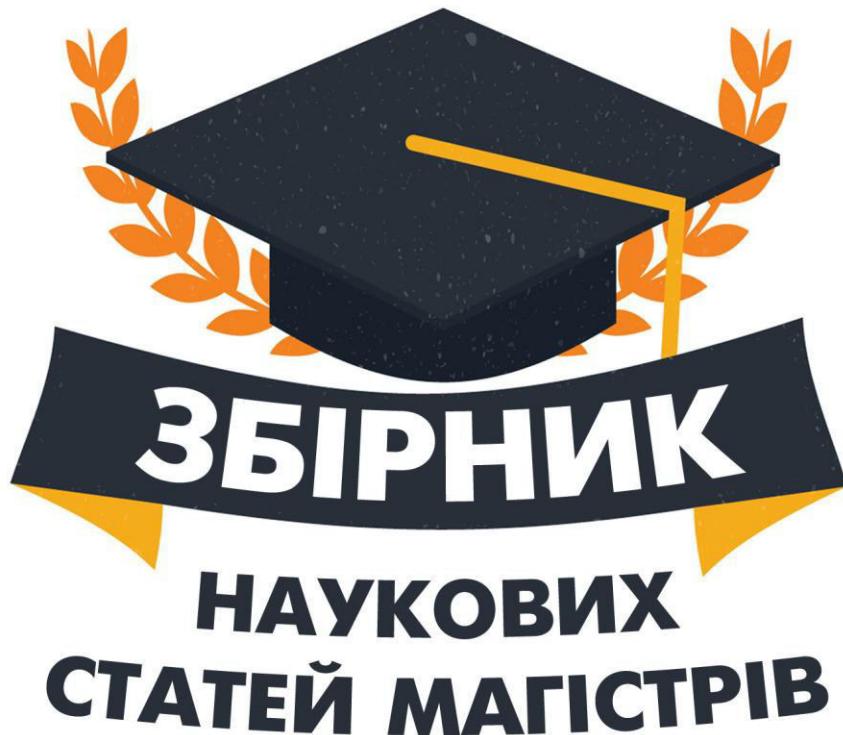

**ВИЩІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
“ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ”**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
БІЗНЕСУ ТА СУЧASNІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**ПОЛТАВА
2020**

Друкується відповідно до наказу по університету № 112-Н від 01 вересня 2020 р.

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Заступник головного редактора – **О. В. Манисура**, д. е. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ.

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. фіол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу ПУЕТ.

Відповідальний редактор

А. С. Ткаченко, к. т. н., доцент, директор Навчально-наукового інституту бізнесу та сучасних технологій ПУЕТ.

Члени редакційної колегії

Г. О. Бірта, д. с.-г. н., професор (спеціальність Підприємництво, торгівля та біржова діяльність освітні програми «Товарознавство і комерційна діяльність» і «Товарознавство та експертіза в митній справі»), завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертізи та митної справи ПУЕТ;

О. О. Емень, д. ф.-м. н., професор (спеціальність Комп’ютерні науки), завідувач кафедри математичного моделювання та соціальної інформатики ПУЕТ;

С. А. Карпенко, д. е. н., доцент (спеціальність Облік і оподаткування та Підприємництво, торгівля та біржова діяльність освітня програма «Публічні закупівлі»), завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

Н. В. Карпенко, д. е. н., професор (спеціальність Маркетинг), завідувач кафедри маркетингу ПУЕТ;

Т. А. Костшина, д. е. н., професор (спеціальність Економіка освіти), програма «Управління персоналом та економіки праці», Публічне управління та адміністрування освітня програма «Місцеве самоврядування», завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ;

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор (спеціальність Публічне управління та адміністрування освітня програма «Публічне адміністрування»), завідувач кафедри правознавства ПУЕТ;

Л. М. Шимановська-Діанич, д. е. н., професор (спеціальність Інформаційна, бібліотечна та архівна справа), завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ;

Л. С. Франко, ст. викладач (спеціальність Міжнародні економічні відносини), завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин;

О. В. Ярши, к. е. н., доцент (спеціальність Фінанси, банківська справа та страхування), завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ.

Збірник наукових статей магістрів. Навчально-науковий 3-41 інститут бізнесу та сучасних технологій. – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 258 с.

ISBN 978-966-184-388-1

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальності: Інформаційна, бібліотечна та архівна справа освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність»; Комп’ютерні науки освітня програма «Комп’ютерні науки»; Облік і оподаткування освітня програма «Облік і аудит»; Фінанси, банківська справа і страхування освітня програма «Фінанси і кредит»; Публічне управління та адміністрування освітні програми «Публічне адміністрування» та «Місцеве самоврядування»; Економіка освітня програма «Управління персоналом та економіка праці»; Маркетинг освітня програма «Маркетинг»; Філологія освітня програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»; Підприємництво, торгівля та біржова діяльність освітні програми «Товарознавство і комерційна діяльність», «Товарознавство та експертіза в митній справі», «Публічні закупівлі».

УДК 330:004(082)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено.

ISBN 978-966-184-388-1

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2020

Сич А. М. Дослідження використання ультрафіолетових ламп для пристрій знезараження повітря	61
Скоробагацький В. В., Бабенко О. Ю. Стан та тенденції ринку пласти мас в Україні	66
Снєжков В. О. Ідентифікаційна експертиза апельсинів різних сортів	70
Хоменко Ю. О. Сучасні проблеми ідентифікації та фальсифікації шоколаду	75
Освітня програма «Товарознавство і комерційна діяльність»	
Богаєвський В. В. Шляхи підвищення якості та харчової цінності мармеладних виробів	80
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ	
Освітня програма «Фінанси і кредит»	
Деев О. С. Методи оцінювання фінансової безпеки підприємства.....	85
Зінченко А. В. Особливості управління діловою активністю підприємства в умовах кризи	90
Костюченко А. А. Методи фінансового планування вітчизняних підприємств	95
Кулинняк Н. А., Руденко А. А. Формування моделі управління фінансовими ресурсами підприємств споживчої кооперації на основі фінансового контролінгу	99
Опанасюк А. О., Пінчук А. Г. Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства як умова успішної стратегії забезпечення його фінансової стійкості	103
Павлишин Д. Г. Фінансова децентралізація та її вплив на соціально-економічний розвиток Полтавського регіону	107
Панченко К. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств	112

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Назва з екрана.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрана.
3. Офіційний веб-сайт Полтавської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua/docs/pro-programu-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvitu-poltavskoyi-oblasti-na-2020-rik-0>. – Назва з екрана.

УДК 336-044.372

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

К. В. Панченко, магістр спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітня програма «Фінанси і кредит»

Т. П. Гудзь, д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів та банківської справи – науковий керівник

Анотація. У статті проаналізовано існуючі наукові підходи до розуміння сутності фінансової безпеки домогосподарств, яка отримала останнім часом надзвичайну актуальність, що пов'язано з глобалізацією економіки і інтеграційними процесами, які впливають на зміну добробуту домогосподарств. Виокремлено специфічні особливості фінансової безпеки домогосподарств. Дослідження показало, що фінансова безпека домогосподарств постійно піддається загрозам, які викликані певними ризиками. Проведено класифікацію загроз фінансовій безпеці домогосподарств та окреслено її функції.

Ключові слова: домогосподарство, безпека, фінансова безпека домогосподарств, фінансові ресурси домогосподарств, фінансовий стан домогосподарств, рівень фінансової безпеки, загрози, ризики, функції фінансової безпеки домогосподарств.

Abstract. In the article the existent scientific going is analysed near understanding of essence of financial safety of households, that got emergency actuality lately, that it is related to globalization of

economy integration processes that influence on the change of welfare of households. The specific features of financial safety of households are distinguished. Research showed that financial safety of households constantly yielded to the threats that is caused by certain risks. Classification of threats is conducted to financial safety of households and her functions are outlined.

Keywords: households, safety, financial safety of households, financial resources of households, financial state of households, financial strength, threat security, risks, functions of financial safety of households.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку економіки України характеризується підвищеним рівнем ризиків, що зумовлений нестабільністю фінансової системи, недосконалістю чинного законодавства, залежністю вітчизняної економіки від світових фінансових ринків. Найбільш чутливими до таких ризиків є домогосподарства, оскільки вони приймають участь як у процесах виробництва продукції, виступаючи власниками ресурсів, так і її споживання, будучи кінцевими покупцями.

Тому захист фінансових інтересів домогосподарств є основою сталого розвитку та процвітання держави в ринкових умовах господарювання. У цьому контексті відповідно необхідним є поглиблене дослідження теоретичних підходів та методологічних аспектів щодо трактування фінансової безпеки домашніх господарств, актуалізація її подальшого дослідження з метою створення дієвого та ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, спрямованого на своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам, забезпечення захисту фінансових інтересів та зростання добробуту домогосподарств.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженням проблем фінансової безпеки домогосподарств займалися такі зарубіжні вчені, як К. Дайнен, Р. Керр, Н. Кіплантгер, К. Уеллер, Д. Майкл Колінс, М. Хілгерт, М. Шераден.

Значний внесок у дослідження проблеми визначення фінансової безпеки домогосподарств та її забезпечення зроблено такими вітчизняними науковцями, як О. І. Барановський, І. О. Бланк, Т. Г. Васильців, М. Ю. Воробйов, В. В. Ворошило, З. Гук, В. В. Дмитрієв, М. М. Єрмошенко, Л. П. Коваль, В. Корнівська, О. В. Лиса, Р. Г. Сніщенко, В. М. Федосов, Н. А. Шинкіна, С. І. Юрій, Н. А. Ясинська та інші.

Формулювання мети. Метою статті є актуалізація результатів дослідження теоретико-методологічних підходів до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств, а також ідентифікація загроз, що їй притаманні на сучасному етапі розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному вимірі все більшої популярності набуває людиноцентрична парадигма глобалізації них процесів, яка представляє модель розвитку, що орієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, створення гідних умов для реалізації всіх інтелектуальних, культурних, творчих можливостей людини. Як зазначає Ю. К. Зайцев, «саме за цих умов людина, насамперед людина найманої праці, перестає бути тільки економічною людиною, отримує можливість будувати відносини з іншими суб'єктами економічного життя на якісно нових засадах». Згідно зі статтею 3 Конституції України, людина, її життя, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Власне поняття «безпека», окрім соціальної, включає і захист фінансових ресурсів від несприятливих зовнішніх і внутрішніх факторів, що унеможлинюють або погіршують умови життя і розвиток людини [4].

У визначенні сутності поняття «фінансова безпека» в економічній літературі спостерігається застосування двох різноспрямованих підходів. Умовно їх можна визначити як вітчизняний та закордонний. Їх сутність досить вдало охарактеризували науковці В. Дмитрієв [3] та З. Гук [2]. Мета вітчизняного підходу полягає в тому, що фінансова безпека розглядається як безпека держави та промислових підприємств (реального сектору), яка вже потім визначає фінансову безпеку домогосподарств та окремих громадян. Сутність закордонного підходу, навпаки, полягає в розгляді фінансової безпеки домогосподарств як первісної основи, що дає змогу через задоволення власних потреб громадян забезпечити безпеку функціонування всієї фінансової системи країни.

Така різниця в підходах до визначення фінансової безпеки свідчить про різницю в національному менталітеті. Ментальність громадян пострадянських країн навіть після переходу на ринкову модель фінансової системи все ще змушує вважати, що їх фінансовою безпекою має опікуватися держава. У США та

деяких країнах Західної Європи, навпаки, завжди культивувався принцип самозабезпеченості для фізичних осіб і самофінансування для юридичних осіб. Таким чином, фінансова безпека цих держав завжди була інтегрованим показником фінансової безпеки окремих домогосподарств та підприємців. Наразі слід зазначити, що в Україні такий підхід набуває розповсюдження. Зважаючи на періодичні економічні й фінансові кризи, високий рівень корумпованості під час розподілу державних ресурсів, правовий нігілізм державних чиновників, домогосподарства все частіше перестають сподіватися на допомогу держави і беруть відповідальність за власну фінансову безпеку на себе.

Існують різні підходи до визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств, зокрема, як:

- певний стан фінансів домогосподарств;
- ієрархічну систему, що складається з сукупності взаємопов'язаних елементів;
- рівень захищеності фінансових інтересів домогосподарств;
- результат реалізації фінансових (або суспільно-економічних) відносин у суспільстві, якщо вони ефективно функціонують;
- складник підсистеми фінансової безпеки держави.

На думку Л. П. Коваль, «у найбільш загальному розумінні фінансова безпека – це відсутність загроз процесам розподілу та перерозподілу ВВП. Таке визначення фінансової безпеки охоплює всіх суб'єктів та об'єктів фінансової безпеки» [5, с. 99].

Найбільш ґрунтовне, на нашу думку, визначення фінансової безпеки домогосподарств надав відомий учений Ю. Воробйов: «Фінансова безпека домашніх господарств як економічне поняття – це сукупність соціально-економічних і правових відносин, що забезпечують такий стан фінансів домашніх господарств, при якому вони стійкі до зовнішніх загроз та ризиків, незалежні в ефективному формуванні та в раціональному використанні фінансових ресурсів для реалізації своїх функцій» [1, с. 45].

Згідно з твердженням С. І. Юрія та В. М. Федосова, «фінансова безпека людини – такий стан життєдіяльності громадянина, при якому забезпечується правовий та економічний захист його життєвих інтересів, дотримуються конституційні права, забезпечується гідний і якісний рівень життя незалежно від впливу

внутрішніх та зовнішніх загроз» [8, с.217]. Причому автори наголошують, що політика держави є визначальним фактором у даному процесі і забезпечення певних соціальних стандартів і гарантій є функцією держави.

Домогосподарства є активними учасниками фінансових відносин, тому відбувається перманентна взаємодія всіх рівнів фінансової системи. Ієрархію рівнів фінансової безпеки, що дозволяє прослідкувати джерело походження безпеки, продемонстровано на рис. 1.

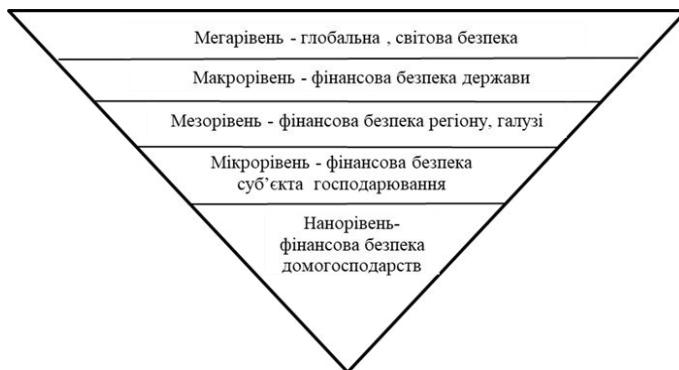

Рисунок 1 – Рівні фінансової безпеки [1, с. 48]

Першим рівнем виступає нанофінансова безпека, що розглядає діяльність і розвиток окремого домогосподарства. Мікрорівень, де фінансова безпека охоплює не тільки домашні господарства, але й пов'язані з ними фінансовими відносинами різні господарюючі суб'єкти. Мезорівень – безпека функціонування і розвитку місцевого або регіонального господарства. Макрорівень – фінансова безпека всієї країни. Мегарівень – фінансова безпека на міжнародному рівні.

Таким чином, фінансову безпеку домогосподарств можна розглядати як ієрархічну систему, що складається із сукупності елементів, зв'язаних між собою і розташованих у порядку від нижчого до вищого.

На думку вчених, фінансова безпека домогосподарств, на відміну від фінансової безпеки інших господарюючих суб'єктів, що функціонують в економічній системі, має свої специфічні особливості з огляду на те, що:

1. Фінанси домогосподарств найменше регулюються державою. Водночас вони взаємозв'язані з іншими сферами фінансової системи.

2. Домогосподарства мають характерні особливості і методи формування та використання фінансових ресурсів, до яких необхідно віднести підтримку життедіяльності, розвиток людського потенціалу тощо.

3. Зміна доходу домогосподарства залежить як від економічних, так і від неекономічних чинників. При зменшенні доходів домогосподарств окремі статті їх витрат зростають. Домогосподарства не можуть зменшити свої витрати нижче рівня споживання товарів повсякденного вжитку.

4. Ризик домогосподарств зумовлений ризиком інших учасників фінансового ринку та має макроекономічне походження [7, с.106].

5. Існування у ринковій економіці різних форм власності, змога самостійно приймати рішення щодо свого функціонування та наявність у володінні домогосподарства різних факторів виробництва виступають своєрідними передумовами для можливості здійснення домогосподарством самостійної підприємницької діяльності. Відтак, змінюється статус – з найманого працівника індивід перетворюється на самозайнятого [9].

Загроза – наявне та потенційно можливе явище і чинник, що створює суттєву небезпеку фінансовим інтересам домашнього господарства. Найсуттєвішими загрозами фінансовій безпеці громадян і держави в цілому є порушення прав споживача, невиплата пенсій і заробітної плати, безробіття, занепінення заощаджень, падіння реальних доходів населення і зубожіння, посилення диференціації доходів та майнового розшарування суспільства тощо.

Основна мета фінансової безпеки домогосподарства полягає у безперервному й сталому підтриманні такого фінансового стану домогосподарства, який характеризується стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю домогосподарства реалізовувати фінансові інтереси, а також забезпечувати гідний і якісний рівень життя.

До зовнішніх загроз фінансовій безпеці домогосподарств можна віднести: ведення в країні воєнних дій; політична й економічна нестабільність; криза фінансово-кредитної системи; високий рівень інфляції; нестабільність валютного курсу;

недосконалість державної фінансової політики; високий рівень податкового навантаження на доходи домогосподарств тощо.

До внутрішніх загроз фінансовій безпеці домогосподарств можна віднести: втрату основного місця роботи чи працездатності, результатом чого є втрата доходів; неефективне й нерациональне використання майна, що спричинило недоотримання потенційних доходів від його використання або зростання витрат на його утримання; невдале інвестування заощаджень, що призвело до втрати значного їх обсягу; ведення ризикованої підприємницької діяльності, у результаті якої виникли неперебачені витрати, тощо.

При цьому загрози фінансовій безпеці домогосподарств пов'язані з певними ризиками, які умовно можна поділити на чотири групи, зокрема ризики, пов'язані з: отриманням доходів домогосподарствами; отриманням і використанням запозичень; обмеженням купівельної спроможності домогосподарств; заощадженнями домогосподарств [6, с. 429].

Основними функціями системи забезпечення фінансової безпеки домогосподарства є:

- попереджуvalьна: здійснення комплексу тактичних та стратегічних заходів, спрямованих на попередження загроз та їх нейтралізацію;
- прогностична: прогнозування й ідентифікація внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам суб'єкта фінансової безпеки;
- управлінська: створення умов та можливостей для оперативного раціонального управління фінансовими ресурсами як у повсякденних умовах, так і за надзвичайних ситуацій.

Фінансова безпека домогосподарства багато в чому залежить від загального стану економіки та фінансової політики, що проводиться в державі. При цьому функцією держави є забезпечення певних соціальних стандартів і соціальних гарантій, зокрема, мінімального розміру заробітної плати і пенсій на такому рівні, щоб працездатній людині достатньо було цих коштів на створення і утримання сім'ї, а пенсіонеру – на гідну старість.

Висновки. Отже, проведене дослідження дало змогу зробити наступні висновки. Фінансова безпека домогосподарств – це безперервне і стало підтримання такого фінансового стану домогосподарств, який характеризується стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та небезпек в процесі їх життєдіяльності, здатністю домогосподарств реалізовувати фінансові

інтереси, а також забезпечувати та підвищувати гідний рівень життя.

Фінансова безпека домогосподарств, на відміну від фінансової безпеки інших господарюючих суб'єктів, що функціонують в економічній системі, має свої специфічні особливості.

Ідентифікація ризиків і загроз дозволить забезпечити більш ефективне управління фінансовими ресурсами домашнього господарства зсередини та вдосконалити систему захисту фінансової безпеки домогосподарства на загальному державному рівні.

Фінансова безпека домогосподарств як базис національної безпеки потребує постійного моніторингу її стану, тому державна стратегія стосовно її забезпечення набуває особливого значення у період фінансової нестабільності та проведення економічних реформ, оскільки у цей час відбуваються серйозні перетворення у господарському житті держави. А поліпшення рівня фінансової безпеки домогосподарств можливе за умов створення і реалізації відповідних фінансово-економічних, нормативно-правових і методологічних зasad державної політики.

Список використаних джерел

1. Воробйов Ю. М., Ворошило В. В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави : монографія. Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2013. 232 с.
2. Гук З. Специфіка підходів до розкриття сутності економічної та фінансової безпеки підприємств. URL: <http://ena.lp.edu.ua> (дата перегляду: 12.09.2020 р.). – Назва з екрана.
3. Дмитріев В. В. Сучасний американський досвід оцінювання рівня національної фінансової безпеки та можливість його використання у вітчизняній практиці. Проблеми системного підходу в економіці. 2011. № 2 URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_2/Dmitriev_211.htm (дата перегляду: 12.09.2020 р.). – Назва з екрана.
4. Зайцев Ю. К. Людиноцентрична парадигма сучасної економіки як умова сталого розвитку суспільства. Ефективна економіка. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_77 (дата перегляду: 12.09.2020 р.). – Назва з екрана.
5. Коваль Л. П. Поняттєво-категоріальний апарат дослідження фінансової безпеки. Фінансовий простір. 2013. № 3 (11). С. 95–100.
6. Лиса О. В. Загрози фінансової безпеці вітчизняних підприємств і домогосподарств на сучасному етапі. Бізнес Інформ. 2018. № 11. С. 427–433.
7. Сніщенко Р. Г. Методологічні проблеми та особливості аналізу й оцінки фінансової безпеки домогосподарств. Науковий вісник

- Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 27(2). С. 105–109.
8. Фінанси : підручник / [за ред. С. І. Юрій, В. М. Федосов]. Київ: Знання, 2008. 611 с.
9. Шикіна Н. А., Коцюбенко Г. М. Фінанси домогосподарств як основа розвитку людського капіталу. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3815/1/pdf> (дана перегляду: 12.09.2020 р.). – Назва з екрана.

УДК 336.71

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В. О. Рудько, магістр спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітня програма «Фінанси і кредит»
С. П. Прасолова, к. е. н., доцент – науковий керівник

Анотація. Узагальнивши існуючі теоретичні і методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки банківської системи, запропоновано використання індикаторного підходу до оцінювання фінансової безпеки банків та визначено її рівень. На основі обчислення інтегрального індикатора фінансової безпеки банківського сектора України виокремлено актуальні тенденції щодо підвищення рівня фінансової безпеки банківської системи України.

Ключові слова: банк, банківська система, фінансова безпека, інтегральний показник, інструменти забезпечення фінансової безпеки.

Abstract. Summarizing the existing theoretical and methodological approaches to assessing the level of financial security of banking system, it is proposed to use an indicator approach to assessing the financial security of banks and determine its level. The current trends in increasing the level of financial security of banks in Ukraine are highlighted based on the calculation of the integrated indicator of financial security of the banking system of Ukraine.

Keywords: bank, banking system, financial security, integral index, financial security tools.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування банківського сектору вітчизняної економіки з метою виконання ним основної функції – організації безперервного руху акумульова-